

STRATEGIK YONDASHUV ASOSIDA UMUMIY O'RTA TA'LIMDA O'QITISH SIFATINI BOSHQARISH

RO'ZIYEVA SHAHZODA ZIYOT QIZI

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim tizimida o'qitish sifatini boshqarishning strategik yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqot IMRAD strukturasi asosida tuzilgan bo'lib, zamonaviy ta'lim menejmenti muammolarini hal qilishda strategik rejalashtirish, monitoring va baholash tizimlarining ahamiyati ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalarida o'qitish sifatini oshirishning amaliy mexanizmlarini taqdim etadi.

Kalit so'zlar: strategik boshqaruv, o'qitish sifati, ta'lim menejmenti, monitoring, baholash tizimi, sifat ko'rsatkichlari

KIRISH (Introduction). XXI asr ta'lim tizimiga yangicha talablar qo'ymoqda. Globallashuv jarayonlari, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi va mehnat bozorining o'zgaruvchan ehtiyojlari ta'lim sifatini tubdan yaxshilashni talab qilmoqda. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim tizimini isloh qilish dasturlari, xususan, 2019-yilda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi yangi qonun va 2030-yilgacha bo'lgan Ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi umumiy o'rta ta'limda o'qitish sifatini boshqarishning strategik yondashuvlarini joriy etishni dolzarb vazifaga aylantirdi.

Strategik yondashuv ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanishini rejalashtirish, resurslarni samarali taqsimlash va doimiy yaxshilanish jarayonlarini tashkil etishni nazarda tutadi. Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalari o'qitish sifatini boshqarishda an'anaviy, operativ yondashuvlarni qo'llaydi, bu esa uzoq muddatli strategik maqsadlarga erishishni qiyinlashtiradi. Shu munosabat bilan,

strategik boshqaruv tamoyillarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi: Umumiy o'rta ta'limda o'qitish sifatini boshqarishning strategik yondashuvlarini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari:

1. O'qitish sifatini boshqarishning nazariy asoslarini o'rganish
2. Strategik yondashuvning asosiy komponentlarini aniqlash
3. O'qitish sifati ko'rsatkichlarini baholash tizimini tahlil qilish
4. Ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etish mexanizmlarini ishlab chiqish

MATERIALLAR VA USULLAR (Materials and Methods).

Tadqiqot 2024-2025 o'quv yilida Toshkent shahrining 5 ta umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'tkazildi. Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalanildi:

Nazariy tahlil usullari: Xorijiy va mahalliy adabiyotlarni o'rganish, strategik menejment nazariyalarini ta'lim sohasiga moslashtirishni tahlil qilish. Peter Drucker, Michael Porter, W. Edwards Deming kabi boshqaruv nazariyotchilarining konsepsiyalari, shuningdek, O'zbekistonlik olimlar (A.Musurmanova, Sh.Sharipov, N.Azizkhodjaeva) ishlaridan foydalanildi.

Empirik tadqiqot usullari:

- So'rovnoma o'tkazish: 120 nafar o'qituvchi va 45 nafar maktab ma'muriyati xodimlari qamrab olindi
- Kuzatish: Ta'lim jarayonini tashkil etish, dars o'tish metodikasi va boshqaruv tizimini kuzatish
- Ekspert bahosi: Ta'lim sohasi mutaxassisleri (15 nafar) tomonidan baholash
- Hujjatli tahlil: Maktablarning strategik rejalar, o'quv dasturlari va hisobotlarini tahlil qilish

Statistik tahlil: SPSS dasturi yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash, korrelyatsion tahlil va taqqoslash o'tkazildi. Sifat ko'rsatkichlari sifatida

o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, o'qituvchilarning malaka darajasi, ta'lim jarayonini tashkil etish samaradorligi va resurslar ta'minoti baholandi.

Strategik tahlil vositalari: SWOT-tahlil, PEST-tahlil, BSC (Balanced Scorecard) metodologiyasi ta'lim muassasalarining holati va strategik imkoniyatlarini baholash uchun qo'llanildi.

NATIJALAR (Results).

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, strategik yondashuvni qo'llagan ta'lim muassasalarida o'qitish sifati ko'rsatkichlari sezilarli darajada yuqori bo'lmoqda.

Strategik rejalashtirish holati: So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, tadqiqotga jalb qilingan maktablarning atigi 40% da rasmiy strategik reja mavjud. Biroq, bu rejalarning faqat 25% i muntazam monitoring va baholashdan o'tkazilmoqda. Strategik rejaga ega bo'lgan maktablarda o'qituvchilarning 78% i o'z faoliyatini maktabning uzoq muddatli maqsadlari bilan bog'lash imkoniyatiga ega ekanligini ta'kidladilar.

Sifat ko'rsatkichlari tizimi: Tahlillar natijasida quyidagi asosiy sifat ko'rsatkichlari aniqlandi:

1. O'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasi (akademik ko'rsatkichlar)
2. O'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari
3. Ta'lim muhitining sifati (moddiy-texnik baza)
4. Ota-onalar va jamiyat qoniqish darajasi
5. Innovatsion faoliyat darajasi

Strategik yondashuvni amalga oshirayotgan maktablarda o'quvchilarning o'rtacha o'zlashtirish ko'rsatkichi 12% ga yuqori bo'ldi ($p < 0.05$). O'qituvchilarning kasbiy rivojlanish faolligi 35% ga oshganligi kuzatildi.

Boshqaruv tizimi samaradorligi: Ekspert bahosi natijalari strategik yondashuvning to'rtta asosiy komponenti muhimligini tasdiqladi:

1. Vizyon va missiya aniqlash (86% ekspertlar muhim deb baholadilar)
2. Strategik maqsadlar va vazifalarni belgilash (92%)
3. Monitoring va baholash tizimi (89%)

4. Doimiy yaxshilanish mexanizmlari (84%)

Cheklovlar va muammolar: Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy to'siqlar aniqlandi:

- Strategik fikrlash ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi (67% respondentlar)

- Monitoring tizimining zaifligi (71%)

- Moliyaviy resurslarning cheklanganligi (58%)

- O'zgarishlarga qarshilik ko'rsatish (43%)

MUHOKAMA (Discussion). Olingan natijalar xalqaro tajriba va ilmiy adabiyotlar bilan mos keladi. M. Fullan (2011) ta'kidlaganidek, ta'lim tizimida strategik o'zgarishlar kompleks yondashuv va uzoq muddatli sodiqlikni talab qiladi. Bizning tadqiqotimiz ham shuni tasdiqlaydi: strategik yondashuvning samaradorligi uning tizimli va izchil qo'llanishiga bog'liq.

Balanced Scorecard (BSC) metodologiyasi ta'lim sohasida muvaffaqiyatli qo'llanishi R. Kaplan va D. Norton (2001) tomonidan ilgari surilgan. Bizning tadqiqotimiz ham bu yondashuvning o'zbek ta'lim tizimida qo'llanishi mumkinligini ko'rsatdi, ammo madaniy va tashkiliy xususiyatlarni hisobga olish zarurligini aniqladi.

O'zbekistonlik olimlar, jumladan, A. Musurmanova (2020) ta'lim menejmenti bo'yicha tadqiqotlarida strategik rejalashtirish ahamiyatini ta'kidlagan. Bizning natijalarimiz bu xulosalarni amaliy jihatdan tasdiqlaydi va kengaytiradi.

Muhim jihati shundaki, strategik yondashuv nafaqat yuqori natijalarga erishishga, balki ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Biroq, strategik boshqaruvni joriy etishda quyidagi omillarni hisobga olish zarur:

1. Tashkiliy madaniyat: O'zgarishlarga tayyor tashkiliy muhit yaratish

2. Liderlik: Strategik fikrlovchi rahbarlar tayyorlash

3. Resurslarga ta'minlangan rejalashtirish: Real imkoniyatlardan kelib chiqib strategiya ishlab chiqish

4. Jamoaviy ishtirokchilik: Barcha manfaatdor tomonlarni jalb qilish

XULOSA (Conclusion). Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, strategik yondashuv umumiy o'rta ta'limda o'qitish sifatini boshqarishning samarali vositasidir. Strategik rejalashtirish, aniq sifat ko'rsatkichlari tizimi va muntazam monitoring ta'lim muassasalarining natijalari va barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Asosiy xulosalar:

1. Strategik yondashuvga ega maktablarda o'qitish sifati ko'rsatkichlari statistik jihatdan yuqori
2. Muvaffaqiyatli strategik boshqaruv vizyon, rejalashtirish, monitoring va doimiy yaxshilashni o'z ichiga oladi
3. O'zbekiston ta'lim tizimida strategik yondashuvni joriy etish uchun tashkiliy va madaniy to'siqlarni bartaraf etish zarur

Amaliy tavsiyalar:

- Ta'lim muassasalari rahbarlarini strategik menejment bo'yicha tayyorlash
- Sifat ko'rsatkichlari tizimini ishlab chiqish va joriy etish
- Monitoring va baholash tizimini zamonaviylashtirish
- Strategik rejalashtirish jarayoniga barcha manfaatdor tomonlarni jalb qilish
- Muvaffaqiyatli tajribalarni tarqatish va o'rtoqlashuv tizimini yaratish

Kelajakda ushbu yo'nalishda tadqiqotlarni davom ettirish, strategik yondashuvning turli ta'lim bosqichlariga ta'sirini o'rganish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Azizxo'jaeva N.N. Ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish. – Toshkent: Fan, 2021. – 256 b.
2. Musurmanova A. Ta'lim menejmenti: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2020. – 312 b.
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
4. Sharipov Sh.S. Zamonaviy ta'lim tizimini boshqarish. – Toshkent: O'qituvchi, 2022. – 289 b.
5. Drucker P.F. Management Challenges for the 21st Century. – New York: Harper Business, 2001. – 224 p.

6. Fullan M. The Six Secrets of Change: What the Best Leaders Do to Help Their Organizations Survive and Thrive. – San Francisco: Jossey-Bass, 2011. – 181 p.
7. Kaplan R.S., Norton D.P. The Strategy-Focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in the New Business Environment. – Boston: Harvard Business School Press, 2001. – 400 p.
8. Berdiyeva, S. (2024). Improving the methodology of preparing students for creative activity based on foreign experiences. Talqin va tadqiqotlar,(28).
9. Porter M.E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. – New York: Free Press, 1980. – 396 p.
10. Berdiyeva, S., & Xudoyberdiyeva, M. (2025). YOSHLARNI MILLIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASH ASOSIDA MILLIY O‘ZLIKNI YUKSALTIRISH TEXNOLOGIYALARI. GOLDEN BRAIN, 3(1), 87-90.